

УДК: 631:11.158 Доц. М.Г. Шульський, І.Р. Оленич – Львівська національна академія ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького

РОЗВИТОК ВЕЛИКИХ І МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ – ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Розглядаються питання розв'язання соціально-економічних завдань діяльності аграрних формувань. Пропонується для цього залучати як органи місцевого самоврядування, так і органи законодавчої і виконавчої влади держави. При цьому в центрі уваги повинно бути вирішення проблем найбільш оптимального поєднання функціонування в сільській місцевості великих і малих форм господарювання.

Doc. M.P. Shul'ski; I.R. Olenych – Lvov national academy of veterinary medicine the name S.Z. Ggycki

Development of large and small forms of manage is basis of socio-economic development of rural locality

The questions of decision of socio-economic tasks of activity of the agrarian forgings are examined. It is suggested for this purpose to attract both the organs of local self-government and organs of and executive legislature of the state. Thus in a spotlight there must be the decision of problems of the most optimum combination of functioning in rural locality of large and small forms of manage.

Процеси реформування аграрного виробництва супроводжувалися кардинальними змінами в усіх сферах функціонування господарюючих суб'єктів. Процеси реформування в Україні, нажаль, супроводжувалися негативними явищами в сферах суспільних відносин, що призвело до значного зниження показників соціально-економічного розвитку як окремих регіонів, так і держави в цілому. Насамперед, це стосується сільської місцевості, де в основному зосереджено аграрне виробництво і проживає значна частина населення держави. Підтвердженням цього можуть бути дані Інституту аграрної економіки УААН, які вказують, що тільки від диспаритету цін аграрний сектор економіки витратив більш, ніж 95 млрд. грн. [1, с.14].

Кризові явища, що супроводжувалися процесами реформування, стали можливими, в першу чергу, тому, що були допущені значні прорахунки в комплексних підходах до проведення аграрної реформи. Ще в середині 90-х років минулого століття на ці аспекти звертав увагу академік І.І. Лукінов: "Сама по собі ринкова стихія без чіткого управління на всіх рівнях вертикальної ієрархії і горизонтальних зв'язків, без науково обґрунтованих планів здійснення аграрної реформи і технічних проектів надбудови сучасної агропромислової сфери, без ефективної дії банківської та фінансової системи, всієї інфраструктури до прогресивних зрушень не приведе" [2, с.8]. Отже, застереження вчених були, однак вони мало враховувались у процесах реформування аграрного сектора економіки. На них почали звертати увагу і використовувати в процесах реформування тільки на початку ХХ століття, що дало змогу досягти позитивних зрушень в аграрному виробництві [3, с.5].

Причини кризового стану в АПК, їх негативний вплив на соціально-економічний розвиток українського села в основному з'ясовані. Це відображено в

працях таких вчених: П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина, О.М. Онищенко, В.Г. Галанця та інших. У сьогоднішніх умовах важливо розробити і обґрунтувати основні шляхи подолання негативних наслідків процесів реформувань аграрного виробництва, що в кінцевому підсумку повинно сприяти вирішенню проблем соціально-економічного розвитку українського села і сільської місцевості.

У сучасних умовах і на майбутнє досягнення позитивних зрушень у цих аспектах можна досягти шляхом виважених, інтенсивних і науково – обґрунтованих дій щодо розвитку різних сфер аграрного виробництва. У першу чергу, це стосується організаційно-господарських структур, що забезпечують виробництво сільськогосподарської продукції. Сільська місцевість є тією важливою і незамінною базою, де функціонують різноманітні організаційно-господарські структури, які сформовані впродовж тривалого історичного періоду. Кожна з них має своє значення в життєдіяльності як сільських, так і міських жителів. Вони класифікуються за різними ознаками, важливою серед яких є їх зарахування до великих і малих форм господарювання.

Результативність ведення аграрного виробництва значною мірою залежить від найбільш оптимального поєднання великих і малих господарських формувань. Саме це може бути пріоритетним напрямком розв'язання назрілих соціально-економічних проблем на селі. Фактично, кожне мале господарство є відображенням великого в мініатюрі. Так, скажімо, фермерське господарство за цілим комплексом ознак є аналогом великих господарських формувань, однак у менших обсягах виробничої діяльності [5, с.273].

До малих господарств у радянський період держава ставилася по-різному: то обмежували їх діяльність, то створювали сприятливі умови для їх розвитку. Практичний досвід ведення господарської діяльності доказав їх доцільність і важливість у сферах виробництва продовольчої продукції. Саме тому великі і малі форми господарювання не необхідно протиставляти одна одній, а найбільш оптимально використовувати їх переваги у здійсненні виробничої діяльності.

Малі господарства, особливо особисті господарства населення, виявились найбільш живучими і витривалішими в період кризових явищ в АПК у минулому столітті і забезпечують у теперішніх умовах виробництво значних об'ємів продукції. Для прикладу, у 2003 р. частка дрібних особистих господарств населення Львівської області у виробництві продукції сільського господарства становила 90,7 %, у тому числі рослинництва – 88,6 % і тваринництва – 98,0 % [4, с.109]. Безумовно, ці цифри є результатом невдач і прорахунків у процесах проведення аграрної реформи та відображають спотворений стан виробництва продукції великими і малими господарствами. Це не є досягнення приватного сектора аграрної економіки, а навпаки – його занепаду, що спричиняє гальмування процесів соціально-економічного розвитку села.

Відродження крупного аграрного виробництва буде сприяти стабілізації дрібних господарств, шляхом переорієнтації їх діяльності на виробництво тих видів продукції, які найбільш результативні для них. Це зокрема, овочі, плодоягідні культури, картопля тощо, а вирощення зернових і технічних культур необхідно зосередити у великих господарствах. Фактично, в цьому полягає

діалектична єдність малих і великих форм господарювання. Без дрібних господарств, особливо присадибних, не мислиме існування українського села, без великих – розвиток науково-технічного процесу в аграрному виробництві.

Розвиток переробної промисловості безпосередньо у сільській місцевості дає змогу вирішити ряд крупних соціально-економічних проблем. Це, зокрема, зменшення безробіття і підвищення зайнятості населення, збільшення його доходів тощо. Проте не всі види переробних підприємств доцільно розміщувати у сільській місцевості. Це обумовлено значними затратами на їх будівництво та забезпечення необхідною сировиною і в необхідних кількостях для їх результативного функціонування, з одного боку, та здійсненням контролю за якістю продукції, з іншого.

Безумовно, розміщення в українських селах млинів, крупорушок має цінне історичне минуле. Ці надбання необхідно зберегти і розширити. Реальна дійсність вимагає також відновлення переробних виробництв (консервних цехів, невеликих цехів з переробки молока, виробництва м'ясних виробів тощо) в тих селах, де вони функціонували в минулому. Не менш важливе значення має також налагодження функціонування міні-пекарень, підприємств з виробництва будівельних матеріалів, столярних виробів тощо.

Житлово-побутові умови сільського населення вимагають кардинального поліпшення. З цих позицій необхідно зауважити, що в селах проживають люди передпенсійного і пенсійного віку, від яких не необхідно вимагати збільшення виробництва продукції, вони, в принципі, самі знають скільки її виробляти, а необхідно зосереджувати увагу на поліпшення умов їх життєдіяльності. У першу чергу, це стосується вирішення проблем газифікації сіл, будівництва водопроводів, доріг, поліпшення транспортного сполучення тощо. Вирішення цих соціально-економічних проблем дасть змогу досягти віковичної мрії радянських часів "стирання істотних відмінностей між містом і селом".

Отже, розв'язання соціально-економічних завдань далеко виходить за межі діяльності самих агроформувань. Тут мають бути залучені як органи місцевого самоврядування, так і органи законодавчої і виконавчої влади держави. При цьому в центрі уваги повинно бути вирішення проблем найбільш оптимального поєднання функціонування в сільській місцевості великих і малих форм господарювання.

Література

1. Рижук С.М. Державне регулювання аграрного сектора та перехід на інноваційну модель розвитку// Економіка АПК – 2000, № 7. – С. 14-23.
2. Лукінов І.І. Ефективно реформувати агропромислову сферу// Економіка АПК – 1995, № 4. – С. 6-13.
3. Кириленко І.І. Про хід реформування та заходи щодо поліпшення ситуації на селі// Економіка АПК – 2003, № 1. – С. 3-11.
4. Статистичний щорічник Львівської області за 2003 рік. – Львів: Світ, 2004, ч. I. – 386 с.
5. Шульський М.Г. Фермерство: проблеми становлення і розвитку: Монографія. – Львів: Світ, 2004. – 392 с.